

**МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ НАУК ТА ПРАВА
кафедра української філології та зарубіжної літератури**

РОБОЧА ПРОГРАМА ОК ПРАКТИЧНИЙ КУРС УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

**ЗАТВЕРДЖЕНО НА ЗАСІДАННІ КАФЕДРИ
(МІЖКАФЕДРАЛЬНОМУ ЗАСІДАННІ)**

Завідувач кафедри _____ _____ **Афанасьєва Л.В.**
протокол №_2_ від 2 вересня 2024 р.

Назва курсу обов'язковий / вибірковий	Практичний курс української мови обов'язковий
Ступінь освіти Освітня програма	Бакалавр Освітньо-професійна програма «Соціологія»
Рік викладання/ Семестр/ Курс (рік навчання)	2024-2025 1 семестр / 1 курс
Викладач	Тетяна Василівна Сіроштан
Профіль викладача	https://filolog.mdpu.org.ua/?page_id=15357
Контактний тел.	098 732 18 34
E-mail:	tanyasiroshstan@ukr.net

Сторінка курсу в ЦОДТ МДПУ ім. Б.Хмельницького	https://dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=6075
Консультації	<i>Онлайн-консультації:</i> через систему ЦОДТ МДПУ ім. Б.Хмельницького.

1. АНОТАЦІЯ ДО ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Освітній компонент «Практичний курс української мови» з циклу нормативних компонентів освітньої програми здобувачів вищої освіти спеціальності 054 Соціологія орієнтований на здобуття знань літературних норм з орфографії, орфоепії, лексики, морфеміки, словотвору, морфології, синтаксису, стилістики; набуття навичок і вмінь щодо правильного використання слів, словосполучень і речень відповідно до їхньої функційної приналежності; виховання високого рівня мовленнєвої культури майбутнього вчителя.

Готувати висококваліфікованих фахівців, які володіють державною мовою в усній та писемній її формах, – завдання вищої школи. Курс української мови у вищому навчальному закладі органічно продовжує формування національномовної особистості, розширює мовну компетенцію майбутнього спеціаліста в професійній сфері. Акцент переноситься з традиційної настанови – засвоєння відомостей про літературні норми усіх рівнів мовної ієрархії – на формування навичок професійної комунікації, студіювання особливостей фахової мови, на розвиток культури мови, мислення та поведінки особистості. Реалізація цієї мети вимагає розв’язання низки проблем у навчально-виховному процесі. Цьому сприяє звернення до нових прийомів і форм роботи, які ґрунтуються на вмінні самостійно здобувати знання, закріплювати їх, об’єктивно оцінювати свою роботу.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Мета освітнього компонента «Практичний курс української мови» – формувати комунікативну культуру у сфері професійного мовлення в його усній і писемній формах; навичок практичного володіння мовою в обсязі тематики, обумовленої фаховими потребами, задовольнити які сьогодні можуть нові форми, методи, шляхи отримання глибоких професійних знань.

Перед здобувачами вищої освіти ставляться такі завдання:

- оволодіти нормами сучасної української літературної мови, зокрема тими, які найчастіше порушуються;
- набути навичок оперування термінологією майбутньої спеціальності;
- ознайомитися зі словниками, граматиками, довідниками, інтернет-ресурсами, які сприятимуть удосконаленню мовної культури майбутнього фахівця;
- вільно користуватися різними функційними стилями і їх підстилями у навчальній діяльності і професійному вжитку;
- засвоїти відомості про призначення і структуру ділових документів, необхідних спеціалістові конкретного профілю;
- розвинути комунікативну компетенцію, потрібну в професійному спілкуванні.

Формат курсу:

Очний (offline) – у вигляді аудиторних практичних занять.

Змішаний (blended) – шляхом поєднання аудиторних і дистанційних практичних занять.

Дистанційний (online) – у вигляді дистанційних практичних занять через систему Центру освітніх дистанційних технологій

МДПУ ім. Б.Хмельницького.

Самостійна робота виконується здобувачами в зручному для них форматі.

3. ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ, ЯКІ НАБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС ОПАНУВАННЯ ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

ЗК01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК02. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК04. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК07. Навички міжособистісної взаємодії.

СК03. Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в громадянському суспільстві України та в світовій спільноті в цілому.

СК07. Здатність презентувати результати соціологічних досліджень для фахівців та нефахівців

4. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

РН03. Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в громадянському суспільстві України та в світовій спільноті в цілому.

РН05. Вільно спілкуватися державною та іноземною / іноземними мовами усно і письмово з професійних питань.

РН06. Ефективно виконувати різні ролі (зокрема організатора, комунікатора, критика, генератора ідей, виконавця тощо) у команді в процесі вирішення фахових задач.

РН12. Презентувати результати власних досліджень для фахівців і нефахівців.

РН 15. Уникати симуляцій, плагіату та інших виявів академічної недоброчесності у сфері аналітичної діяльності або навчання.

Soft Skills, які формуються в освітньому компоненті

1. Критичне мислення.

2. Виявлення суб'єктності.

3. Успішна орієнтація на вирішення проблем професійно-особистісного розвитку

5. ОБСЯГ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Вид заняття	лекції	практичні заняття	самостійна робота	усього
Кількість годин	-	30	60	90 год/ 3 кредити

6. ПОЛІТИКА КУРСУ

- Курс передбачає роботу в колективі та самостійну роботу.
- Середовище в онлайн-аудиторії є дружнім, творчим, відкритим до конструктивної критики.
- Дотримання встановлених дедлайнів щодо виконання всіх видів робіт.
- Під час роботи над завданнями не допустимо порушення академічної доброчесності; при використанні інтернет ресурсів та інших джерел інформації студент повинен вказати джерело, використане при виконанні завдання.
- Виконання завдань самостійної роботи передбачає вибір різновиду самостійного завдання, що забезпечуватиме індивідуальній освітню траєкторію здобувача.
- Комунікативний підхід: розвиток навичок усного та писемного мовлення, практика вільного використання української мови в офіційному, академічному та побутовому контекстах
- Лінгвістичний підхід: удосконалення знань норм сучасної української літературної мови (лексичних, граматичних, орфоепічних, орфографічних та стилістичних), аналіз типових помилок і робота над їх виправленням
- Культурологічний аспект: формування поваги до української мови як державної та культурного надбання, ознайомлення з історією розвитку мови та основами мовної політики в Україні.

7. СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ЗАГАЛЬНА)

Кількість годин	Тема	Форма діяльності (заняття, кількість годин)	Література Ресурси в інтернеті	Завдання
БЛОК 1. МОВА ЯК СУСПІЛЬНЕ ЯВИЩЕ. ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ МОВИ.				
4	Тема 1. Українська мова – національна мова українського народу.	Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (2 год.)	Визначається здобувачем самостійно з переліку	Відповіді на питання, тестові завдання презентація
5	Тема 2. Поняття мовне професійне спілкування і мова професійного спілкування.	Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (3 год.)	Визначається здобувачем самостійно з переліку	Відповіді на питання, тестові завдання виконання вправ доповідь
4	Тема 3. Особистісний чинник у мовному професійному спілкуванні.	Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (2 год.)	Визначається здобувачем самостійно з переліку	Відповіді на питання, тестові завдання виконання вправ
4	Тема 4. Позамовні засоби у сфері професійного спілкування	Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (2 год.)	Визначається здобувачем самостійно з переліку	Відповіді на питання, тестові завдання виконання вправ
БЛОК 2. НОРМИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ				
5	Тема 5. Мовні норми. Орфоепічні норми.	Практичне заняття (1 год.) Самостійна робота (4 год.)	Визначається здобувачем самостійно з переліку	Відповіді на питання, тестові завдання виконання вправ
9	Тема 6. Лексико-фразеологічні норми	Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (3 год.)	Визначається здобувачем самостійно	Відповіді на питання, тестові завдання

			з переліку	виконання вправ
4	Тема 7. Словотвірні та морфологічні норми.	Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (2 год.)	Визначається здобувачем самостійно з переліку	Відповіді на питання, тестові завдання виконання вправ
5	Тема 8. Синтаксичні норми.	Практичне заняття (1 год.) Самостійна робота (4 год.)	Визначається здобувачем самостійно з переліку	Відповіді на питання, тестові завдання виконання вправ
9	Тема 9-10. Орфографічні норми.	Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (7 год.)	Визначається здобувачем самостійно з переліку	Відповіді на питання, тестові завдання виконання вправ
5	Тема 11. Пунктуаційні норми.	Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (3 год.)	Визначається здобувачем самостійно з переліку	Відповіді на питання, тестові завдання виконання вправ
БЛОК 3. ФУНКЦІОНАЛЬНІ СТИЛІ У ПРОФЕСІЙНОМУ СПІЛКУВАННІ.				
5	Тема 12. Текст. Стилi сучасної української мови.	Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (3 год.)	Визначається здобувачем самостійно з переліку	Відповіді на питання, тестові завдання виконання вправ
5	Тема 13. Офіційно-діловий стиль.	Практичне заняття (1 год.) Самостійна робота (3 год.)	Визначається здобувачем самостійно з переліку	Відповіді на питання, тестові завдання доповідь

5	Тема 14. Галузеві терміносистеми української мови.	Практичне заняття (1 год.) Самостійна робота (3 год.)	Визначається здобувачем самостійно з переліку	Відповіді на питання, тестові завдання виконання вправ
БЛОК 4. КОМУНІКАТИВНІ КОМПЕТЕНЦІЇ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ.				
5	Тема 15. Комунікативні компетенції мовної особистості.	Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (3 год.)	Визначається здобувачем самостійно з переліку	Відповіді на питання, тестові завдання презентація
6	Тема 16. Комунікативні якості.	Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (4 год.)	Визначається здобувачем самостійно з переліку	Відповіді на питання, тестові завдання презентація
7	Тема 17. Культура усного мовлення.	Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (5 год.)	Визначається здобувачем самостійно з переліку	Відповіді на питання, тестові завдання доповідь
7	Тема 18. Мистецтво публічного виступу.	Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (5 год.)	Визначається здобувачем самостійно з переліку	Відповіді на питання, тестові завдання доповідь

7.1. СХЕМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ)

Теми практичних занять	Зміст практичних занять
Українська мова – національна мова українського народу	Мова і суспільство. Мова як знакова система. Усна і писемна форми мови. Походження української мови. Сучасна українська літературна мова. Українська мова серед інших мов світу. Мовна ситуація в державі. Мовна ситуація в м. Мелітополі. Мовна стійкість та мовна стабільність. Поняття про білінгвізм (двомовність), мультилінгвізм (багатомовність), диглосію.
Поняття мовне професійне спілкування і мова професійного спілкування	Мова професійного спілкування як функціональний різновид української літературної мови. Функції фахової мови: функція професійної комунікації, номінативна, акумулятивна (накопичення наукових знань і практичного досвіду), сигніфікативна (передання обсягу понять), функція референції (співвіднесеність спеціальних найменувань з об'єктами дійсності)
Особистісний чинник у мовному професійному спілкуванні	Особистісний чинник у мовному професійному спілкуванні. Поняття про діловий етикет, елементи ділового етикету. Мовний етикет, мовна етикетна поведінка.
Орфоепічні та акцентуаційні норми	Культура мови. Класифікація мовних норм. Типові порушення мовних норм у фаховій мові. “Слабкі” і “сильні” норми. Орфоепічні норми. Особливості вимови голосних і приголосних звуків української мови. Вимова дзвінких приголосних у кінці слова або в кінці складу перед глухими приголосними; шиплячих звуків; слів, у яких відбуваються асимілятивні процеси приголосних звуків; лексем іншомовного походження. Засоби милозвучності української мови. Акцентуаційні норми. Характеристика наголосу в українській мові.

	Паралельне наголошення. Складні випадки наголошення слів. Порушення акцентуаційних норм під впливом діалектного оточення, російської мови, за аналогією до генетично подібних утворень, що мають певний тип наголосу.
Лексико-фразеологічні норми. Лексикологія	Лексичне значення слова. Слова однозначні та багатозначні. Пряме і переносне значення слова. Особливості вживання синонімів, омонімів, антонімів, паронімів. Перифрази та евфемізми. Терміни, професіоналізми, жаргонізми, арготизми, історизми, архаїзми, неологізми. Вживання іншомовних слів. Міжмовні омоніми як перешкода у професійному спілкуванні. Канцеляризми, діалектизми. Лексичні повтори, тавтологія, плеоназм, мовні штампи, просторічні слова, вульгаризми, слова-паразити. Специфіка мовлення мешканців м. Мелітополя. Суржик у мовленні місцевих мешканців. Діалектизми у мовленні жителів Мелітопольщини. Фразеологізми. Професійна фразеологія. Українська лексикографія. Основні типи словників. Сучасна кодифікаційна практика. Організація ресурсів національної словникової бази. Український електронний словник.
Словотвірні та морфологічні норми	Словотвірні норми. Творення іменників на позначення назв жителів певного населеного пункту. Творення присвійних прикметників. Творення прикметникових форм від різних географічних назв. Творення назв осіб за моделлю “людина, яка займається чимось”. Тенденції сучасного словотворення. Морфологічні норми. Норма й основні морфологічні категорії: рід, число, відмінок, ступені порівняння, особа. Творення відмінкових форм іменників. Творення ступенів порівняння прикметників. Непрямі відмінки числівників. Творення особових форм дієслів.
Синтаксичні норми	Синтаксична нормативність мовлення. Особливості координації присудка з підметом, узгодження власних назв населених пунктів, держав, географічних

	об'єктів тощо із загальними. Побудова словосполучень: складні випадки керування іменників, прикметників, дієслів. Переклад прийменникових конструкцій російської мови українською. Попередження помилок у побудові простих речень: порядок слів у реченні, вживання однорідних членів, дієприкметникових та дієприслівникових зворотів. Типові недоліки, пов'язані з побудовою складних речень.
Орфографічні норми	Орфографічні норми як особливий різновид мовних норм. Основні поняття орфографії: орфограма, орфографічне правило, орфографічний принцип. Принципи українського правопису. Правопис основи слова. Правопис закінчень відмінюваних слів. Правопис слів іншомовного походження. Правопис власних назв. Негативний вплив орфографічних помилок на результат писемного спілкування.
Пунктуаційні норми	Розділові знаки – структурний компонент писемної мови. Основні поняття пунктуації: пунктограма, пунктуаційне правило. Види пунктограм. Розділові знаки у простому неускладненому та ускладненому реченнях, у складносурядному, складнопідрядному та безсполучниковому реченнях. Пунктограми при прямій мові, діалозі та цитатах. Комунікативна роль розділових знаків.
Текст. Стилi сучасної української мови	Поняття тексту. Визначальні риси тексту. Тема, підтеми, головна думка, абзац, складне синтаксичне ціле. Послідовний (ланцюговий) та паралельний зв'язки між реченнями у тексті. Мовні засоби текстового зв'язку. Нейтральні і стилістично забарвлені мовні засоби. Функціональні стилі. Науковий стиль. Публіцистичний стиль. Офіційно-діловий стиль. Художній стиль. Розмовний (розмовно-побутовий) стиль. Основні ознаки стилів, їх підстилі. Сильові різновиди мови у професійному спілкуванні.
Офіційно-діловий стиль	Офіційно-діловий стиль, його підстилі (законодавчий, дипломатичний, адміністративно-канцелярський).

	Загальні вимоги до складання та оформлення документів. Класифікація документів. Формуляр документа. Основні правила оформлення реквізитів. Документація щодо особового складу. Заява. Характеристика. Резюме. Автобіографія. Сучасне ділове листування. Класифікація листів. Їх реквізити. Особливості оформлення листів різних видів. Етикет ділового листування. Різновиди реклами. Мова реклами. Візитна картка як атрибут ділової людини. Діловий блокнот і діловий щоденник. Довідково-інформаційні документи. Довідка. Запрошення. Оголошення. Доповідна записка. Пояснювальна записка. План. Звіт. Адреса. Телеграма. Факс. Обліково-фінансова документація. Акт. Доручення. Розписка. Список. Накладна. Таблиця. Господарсько-договірні документи. Договір. Контракт. Трудова угода. Організаційні документи. Положення. Інструкція. Правила. Статут. Розпорядчі документи. Вказівка. Наказ. Постанова. Розпорядження. Ухвала.
Галузеві терміносистеми української мови	Професійна термінологія як когнітивно-комунікативний стереотип. Термінологія обраного фаху. Співвідношення національних та іншомовних компонентів у мовній поведінці професійного комунікатора. Термінографія. Дотримання стандартів при написанні наукових робіт. Курсова робота. Дипломна робота. Магістерська робота. Оформлення наукової роботи. Бібліографія. Автореферат. Рецензія. Науковий етикет.
Комунікативні компетенції мовної особистості	Комунікативні компетенції як сума знань, умінь та характерних рис, що забезпечують людині можливість діяти, застосовуючи специфічні лінгвальні та позалінгвальні засоби. Лінгвістична, соціолінгвістична і прагматична

	компетенції. Мовна особистість як національний і соціокультурний феномен. Мовна свідомість. Мовна картина світу. Мовленнєва діяльність. Види мовленнєвої діяльності: говоріння (продукування), слухання (аудіювання), письмо, читання. Природа спілкування і комунікації. Стратегія мовної поведінки. Особливості міжособистісного спілкування. Моделювання мовної поведінки у професійній сфері. Конструювання емпатичної комунікації. Технології нейролінгвістичного програмування.
Комунікативні якості	Характеристика комунікативних якостей мови. Правильність мови. Точність мови. Логічність мови. Чистота мови. Образність мови. Багатство мови. Різноманітність мови. Доречність мови. Доступність мови. Достатність мови. Стислість мови. Змістовність мови. Ясність мови. Емоційність мови. Естетичність мови. Дієвість мови. Взаємодія і взаємозалежність комунікативних якостей мови.
Культура усного мовлення	Монолог. Типи монологічного мовлення. Діалог, його види. Полілог. Техніка усного мовлення. Дихання. Голос. Дикція. Інтонація. Мелодика. Темп мовлення. Паралінгвістичні засоби (жести, міміка, поза). Усне спілкування. Мовний етикет. Телефонна розмова. Проведення конференцій, круглих столів, дискусій тощо. Культура усного мовлення та мовної поведінки мешканців Мелітополя.
Мистецтво публічного виступу	Види сучасного публічного виступу. Жанри публічного виступу: доповідь, лекція, проповідь, бесіда, промова, повідомлення, поздоровлення, тост. Риторика. Традиції українського красномовства. Підготовка публічного виступу. Умови успішного виступу. Засоби увиразнення публічного виступу.

**7.2 СХЕМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА
(ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ)**

Тема для самостійного опрацювання	Зміст теми Теми доповідей / презентацій / міні-лекцій
Опрацювати навчальний матеріал “Про походження української мови” (Тема 1).	Походження української мови. Місце української мови серед слов’янських мов.
Виписати приклади складних випадків наголошення слів української мови (Тема 4).	Наголос. Функції наголосу. Акцентуаційні норми. Подвійний наголос. Складні випадки наголошення.
Фразеологія української мови.	До поданих слів дібрати фразеологізми: <i>дивитися, говорити, мовчати, працювати, плакати</i> . Занотувати відтінки їх значень (Тема 5-6).
Офіційно-діловий стиль (Тема 12-14).	Підготувати документи: автобіографію, резюме, характеристику, звіт, заяву (Тема 12-14).
Офіційно-діловий стиль (Тема 12-14).	Бібліографічний опис (10 позицій), анотування і рецензування літератури (1 джерело). Обов’язково зазначити: а) джерело з одним автором і більше трьох авторів; б) журнальну чи газетну статтю; в) словник чи багатотомне видання; г) окрему статтю з наукового збірника
Офіційно-діловий стиль (Тема 12-14).	Підготовка повідомлень на теми, що стосуються майбутнього фаху. Структура роботи: план, тези, текст повідомлення, список використаних джерел. Обсяг – до 5 сторінок.
Офіційно-діловий стиль (Тема 12-14).	Аналіз текстів професійної тематики з погляду дотримання в них норм сучасної української літературної мови (за вибором).
Мовний етикет	Поняття про етикет. Мовний етикет. Мовна етикетна формула. Національні особливості мовного етикету.

Культура професійного спілкування	Законспектувати навчальний матеріал “Риторика. Традиції українського красномовства” (Тема 15-20).
-----------------------------------	---

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ФОРМИ КОНТРОЛЮ ВІДПОВІДНО ДО ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

За логікою сприймання та засвоєння навчального матеріалу використовуються пояснювально-ілюстративний; репродуктивний; проблемний; частково-пошуковий (евристичний) методи (представлення навчальної інформації у словесній формі та за допомогою наочності (демонстрація фото-, відеоматеріалів, тематичних текстів тощо).

Для уникнення пасивного накопичення матеріалу на практичних заняттях використовуються активні методи і прийоми організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності з використанням широкого спектру комунікативних методик: практичні заняття із розв’язанням ситуаційних завдань і використанням кейс-методів, cross-overgroups, tutorless group, think-pair-share; здійснюється стимулювання і мотивація навчально-пізнавальної діяльності шляхом заохочення здобувачів вищої освіти до виконання творчих завдань – презентацій, міні-лекцій з публічними виступами, що також розвивають соціальні навички та забезпечують розвиток критичного мислення, вміння сформулювати незалежну думку, аргументувати, відстоювати власну точку зору, швидко шукати шляхи вирішення поставленої проблеми; контролю та самоконтролю у навчанні шляхом виконання тестових завдань та завдань, що містяться у навчальному посібнику та методичних рекомендаціях до вивчення дисципліни.

Для оцінювання результатів навчання використовуються:

- метод проблемного викладення матеріалу, метод симуляції, метод брейнстормінгу;
- метод пошуково-творчий метод;
- теоретико-інформаційний;
- метод контролю та самоконтролю.

Контроль за видами діяльності здобувачів вищої освіти здійснюється шляхом поточного оцінювання знань (під час семінарських занять), контролю виконання завдань самостійної роботи (презентації, творчі проекти, доповіді, міні-лекції), періодичного контролю (періодична контрольна робота), усного екзамену. За результатами суми двох періодичних контрольних робіт, оцінки за поточний контроль та екзаменаційної оцінки виставляється підсумкова оцінка за національною, 100-бальною шкалами і ECTS.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДНО ДО ФОРМ І ВИДІВ КОНТРОЛЮ

Оцінювання результатів навчання здійснюється відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в МДПУ імені Богдана Хмельницького» <https://mdpu.org.ua/universitet/informatsiya-shho-pidlyagaye-oprilyudnennyyu/dokumenti-vishhogo-navchalnogo-zaklad/polozhennya-z-organizatsiyi-osvitnogo-p/> та «Положення про бально-накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у МДПУ імені Богдана Хмельницького» <https://mdpu.org.ua/universitet/informatsiya-shho-pidlyagaye->

oprilyudnennyu/dokumenti-vishhogo-navchalnogo-zaklad/polozhennya-z-organizatsiyi-osvitnogo-p/.

Бально-накопичувальна система оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти з кожного освітнього компонента містить поточний, підсумковий контроль знань та оцінювання самостійної роботи. Робота здобувачів на навчальних заняттях оцінюється за видами навчальної діяльності. Максимальна сумарна кількість балів при оцінюванні роботи здобувачів на навчальних заняттях складає 30 балів. Самостійна робота є видом навчальної діяльності здобувача, яка підлягає оцінюванню. Викладач визначає види самостійної роботи здобувачам. Максимальна сумарна кількість балів при оцінюванні самостійної роботи здобувачів складає 30 балів.

Підсумковий контроль знань – вид контролю, який проводиться наприкінці навчального семестру у формі екзамену.

Загальний бал (ЗБ) з освітнього компонента складається з суми балів, отриманих за навчальну, самостійну роботу та підсумковий контроль знань.

Якщо освітнім компонентом передбачено виконання курсової роботи (КР), загальний бал рахується за формулою: $ЗБ = (ЗБ\text{ ОК} + КР) / 2$, де ЗБ ОК = 100 балів; КР = 100 балів.

Якщо освітнім компонентом передбачено проходження навчальної практики (НП), загальний бал (ЗБ) рахується за формулою: $ЗБ = (ЗБ\text{ ОК} + НП) / 2$, де ЗБ ОК = 100 балів; НП = 100 балів.

Якщо освітнім компонентом передбачено виконання курсової роботи та проходження навчальної практики, загальний бал (ЗБ) рахується за формулою: $ЗБ = (ЗБ\text{ ОК} + КР + НП) / 3$, де ЗБ ОК = 100 балів; КР = 100 балів; НП = 100 балів.

Бально-накопичувальна система здобувача з освітнього компонента		Частина 1			Частина 2			
Види навчальної діяльності	Робота на навчальних заняттях (максимально 30 б.):							
	Усна відповідь	10						
	Вправи	10						
	Тестові завдання	10						
	Самостійна робота студента (максимальний сумарний бал – 30):							
	Складання конспекту	10						
	Усна доповідь	10						
	Написання есе	10						
	Підсумковий контроль: екзамен (максимальний бал – 40)	40						
	Загальний бал (максимальний – 100)							100

Оцінювання видів навчальної діяльності

Максимальна кількість балів та вимоги до їх накопичення

Усна відповідь (максимально 10 б. за 10 запитань)	
1 б.	За відповідь на 1 конкретно поставлене запитання.
Тестові завдання (максимально 10 б. за 10 тестових завдань)	
1 б.	За правильний варіант відповіді на 1 тестове завдання.
Вправи (5 б. за одну правильно виконану вправу; максимально 10 б за дві правильно виконані вправи)	
5 б.	без помилок.
4 б.	1-3 помилки.
3 б.	4-6 помилок.
2 б.	7-10 помилок.
1 б.	понад 10 помилок.
Конспект (максимально 10 б. за один конспект)	
10 – 9 б.	За логічну, чітку структурування матеріалу; зміст щодо теми передано правильно; наявні аргументи або приклади, авторські коментарі здобувача; особливо вітається наявність схем чи таблиць, розроблених здобувачем, що презентують певні питання теми; враховується кольорове та інше виокремлення основних формулювань, винятків із правил тощо.
8 – 7 б.	За чітку структурування матеріалу; достатнє розкриття змісту теми і достовірну передачу інформації; наявні аргументи або приклади, але відсутні авторські коментарі здобувача; наявні схеми чи таблиці, розроблені здобувачем, що презентують певні питання теми; враховується кольорове та інше виокремлення основних формулювань, винятків із правил тощо.
6 - 5 б.	За достовірну передачу інформації; чітку структурування матеріалу; достатнє розкриття змісту теми, але відсутні аргументи або приклади, авторські коментарі здобувача; враховується кольорове та інше виокремлення основних формулювань, винятків із правил тощо.
4 – 3 б.	За нечітку структурування матеріалу; неповне розкриття змісту теми, з логічними перервами або помилками; відсутні аргументи або приклади, авторські коментарі здобувача; не використовується кольорове та інше виокремлення основних формулювань, винятків із правил тощо.
2 – 1 б.	За неповне розкриття змісту теми, з логічними перервами або помилками; відсутні аргументи або приклади, авторські коментарі здобувача; не використовується кольорове та інше виокремлення основних формулювань, винятків із правил тощо; грубі помили у змісті конспектованої теми; за її схематичне розкриття із втратою логіки викладу щодо оригінального змісту конспектованих джерел; переписування з тексту деяких абзаців, що не мають суттєвого значення щодо змісту конспектованої теми.
0 б.	За відсутність конспекту.
Есе (максимально 10 б. за одну роботу)	
Есе – самостійний творчий письмовий вид діяльності здобувача вищої освіти, який відображає особистісне сприймання обраної теми та її осмислення у невеликому за обсягом, вільної композиції висловлюванні, що характеризується невимушеністю та емоційністю викладу і складається зі вступу, основної частини та висновку. У вступі обов’язково обґрунтовується вибір теми есе, в основній частині – теоретичні	

засади обраної теми та викладається основне питання. Важливо, що тут аналіз інших аргументів і позицій. **Висновок** є підсумком, поясненням, підкреслює значення викладеного в основній частині.

Необхідно дотримуватися **послідовності виконання наступних видів діяльності:**

- 1) Осмислення плану і змісту есе згідно із темою. Визначення стилістики майбутнього тексту.
- 2) Формулювання основної ідеї, аргументація основної думки та її підсилення у завершальній частині есе. Дотримання логічного зв'язку зі вступом і основною частиною в тексті.
- 3) Перевірка наявності в побудові есе логічного зв'язку між його умовними частинами та дотримання єдиного стилю написання есе, вимог до написання тексту.
- 4) Усунення виявлених після самоперевірки у тексті есе недоліків.

Підготовка чистового варіанту тексту до оцінювання

Робота має бути оформлена згідно з: основними вимогами до використання цитат; лексичними, фразеологічними, граматичними і стилістичними нормами української літературної мови; правилами української орфографії і пунктуації.

Критерії оцінювання мовного та змістового оформлення есе

10 б.	За відсутність орфографічних, пунктуаційних помилок та із лексичних, граматичних, стилістичних 1 допущену помилку; оригінальне за думкою та оформленням висловлення відповідно до мовленнєвої ситуації; за вичерпно висвітлену тему; вправно сформульовану тезу; аналіз різних поглядів; 2 доречні аргументи; використання з різних джерел інформації для розв'язання порушених у висловленні проблем; приклади переконливі, конкретизовані; логічність і послідовність викладу; відповідність висновку темі та його зв'язок зі сформульованою тезою, прикладами та аргументами; багатство лексики та художню довершеність.
9 б.	За 1 (негрубу) орфографічну, пунктуаційну та із лексичних, граматичних, стилістичних 2 допущених помилки; послідовний повний текст; врахування комунікативного завдання; вправно сформульовану тезу; аргументовану, чітко висловлену думку та її зіставлення з думками інших; зв'язок предмету твору із власним життєвим досвідом; 2 доречні переконливі аргументи; конкретизовані приклади; багатство лексики, точність слововживання; стилістична єдність і граматична різноманітність; відповідність висновку темі та його зв'язок зі сформульованою тезою, прикладами та аргументами.
8 б.	За 1 орфографічну, пунктуаційну та із лексичних, граматичних, стилістичних 3 допущених помилки; послідовний і повний за обсягом текст; врахування комунікативного завдання; чітку тезу; певним чином аргументовані різні погляди на проблему; 2 переконливі аргументи; доречні приклади; неординарну побудову висловлення та багатство лексики; дотримання граматичних норм і стильової єдності тексту; наявність 1 помилки за одним із критеріїв; відповідність висновку темі та його зв'язок зі сформульованою тезою, прикладами та аргументами.
7 б.	За 1+1(негрубу) орфографічних, пунктуаційних та із лексичних, граматичних, стилістичних 5-6 допущених помилок; послідовний, повний за обсягом, логічний текст; сформульовану тезу, що відповідає загалом розкритій темі; розкриту основну думку; доречний аргумент; вдалу лексику; доречний приклад; відповідність висновку темі; допускається:

	нечітке формулювання тези; відсутність чіткої особистісної позиції та належної її аргументації.
6 б.	За 3 орфографічних, пунктуаційних та 5-6 лексичних, граматичних, стилістичних помилок; повне за обсягом і логічне висловлення; ґрунтовно висвітлену тему та сформульовану у відповідності з темою тезу; доречний аргумент; не конкретизований приклад; відповідність висновку темі; допускаються: нечіткий зв'язок предмету обговорення із сучасністю; відсутність переконливих доказів для обґрунтування; словниковий запас недостатньо багатий; бракує різноманітності у лексиці.
5 б.	За 4 орфографічних, пунктуаційних та 5-6 лексичних, граматичних, стилістичних помилок; зв'язний, з елементами самостійних суджень текст, що за обсягом відповідає нормі; тезу, яка відповідає темі; доречний аргумент; вдалу лексику; відповідність висновку темі; допускаються: деякі відхилення від теми та порушення щодо послідовності її викладу; висловлювання не завжди конкретні, не підкріплені наведенням фактів; не завжди логічні переходи між абзацами; неаргументована основна думка.
4 б.	За 5-6 орфографічних, пунктуаційних та 7-8 лексичних, граматичних, стилістичних помилок; висловлення, що за обсягом завершене; розкриту тему; зв'язний виклад; наявність доречного аргументу але непереконливий приклад; висновок, що має часткову відповідність тезі або не пов'язаний з аргументами та прикладами; помітний її репродуктивний характер, відсутність самостійних суджень; не завжди вдала аргументованість; неточні висловлювання та невдалі синтаксичні конструкції.
3 б.	За 7-8 орфографічних, пунктуаційних та 7-8 лексичних, граматичних, стилістичних помилок; висловлення, що за обсягом завершене; майже розкриту тему; тезу не сформульовану вправно; 1 аргумент; непереконливий приклад; висновок, який частково відповідає тезі, не пов'язаний з аргументом та прикладом; поверховість у розкритті теми; основну думку простежити важко; відносно чітку структуру висловлення; посередній словниковий запас; відсутність стильової єдності.
2 б.	За 9-12 орфографічних, пунктуаційних та 9-10 лексичних, граматичних, стилістичних помилок; висловлення, яке за обсягом більше половини від норми (близько 2 сторінок) та має певну завершеність, зв'язність; за недостатню дотриманість послідовного та чіткого викладу думки, змістової і стилістичної єдності; бідну лексику й граматичну будову тексту; тезу, що не цілком у відповідності із темою; аргумент, що не впливає з тези; приклад недоречний; нечіткий висновок, лише частково відповідає тезі, не пов'язаний з аргументом.
1 б.	За 13-16 і більше орфографічних, пунктуаційних та 9-10 лексичних, граматичних, стилістичних помилок; відсутність зв'язності й цілісності тексту; за одноманітне лексичне та граматичне оформлення; тезу, що не відповідає запропонованій темі; відсутність аргументу; фрагментарність; виклад думки на елементарному рівні; за недоречні аргументи і приклади (або робота без прикладів та з недоречними аргументами).
0 б.	Робота відсутня.
Усна доповідь (максимально 10 б. за одну доповідь)	

Доповідь є одним із видів монологічного мовлення, представляє інформацію, що відбиває суть питання або дослідження щодо певної ситуації. Обсяг доповіді має бути не менше 8 сторінок. Усна доповідь містить вступ (актуальність, мета та стан вивченості теми у опублікованих джерелах), основну частину (аргументовано розкриває суть теми) та висновки (чіткі, лаконічні, відображають зміст теми і не містять нових свідчень).	
10-9 б.	Зміст усної доповіді відповідає заявленій темі, її цілісності. Має композиційну гармонійність. Розкрито предмет, що вивчається. Здійснено узагальнення щодо альтернативних теоретичних підходів у межах теми, якості опрацьованих інформаційних джерел. Наявні та обґрунтовані пропозиції щодо вивченої теми, їх значущості (теоретичної та практичної), якості та змістовна послідовність доповіді. Викликає високий ступінь зацікавлення.
8-7 б.	Зміст усної доповіді відповідає заявленій темі, її цілісності. Загалом має композиційну гармонійність. Розкрито предмет, що вивчається. Здійснено узагальнення щодо альтернативних теоретичних підходів у межах теми, якості опрацьованих інформаційних джерел. Наявні пропозиції щодо вивченої теми, їх значущості, якості та змістовна послідовність доповіді. В цілому доповідь викликає зацікавлення.
6-5 б.	Зміст усної доповіді відповідає заявленій темі, її цілісності. Загалом має композиційну гармонійність. Розкрито предмет, що вивчається. Здійснено узагальнення щодо якості опрацьованих інформаційних джерел. Наявні пропозиції щодо вивченої теми, їх значущості, змістовна послідовність доповіді. В цілому доповідь викликає зацікавлення.
4-3 б.	Зміст усної доповіді здебільшого відповідає заявленій темі, її цілісності. Загалом має чітку композицію. Розкрито предмет, що вивчається. Здійснено спробу узагальнення щодо якості опрацьованих інформаційних джерел. Наявні окремі пропозиції щодо вивченої теми, їх значущості, здебільшого дотримано змістовну послідовність доповіді.
2-1 б.	Зміст усної доповіді має помітні відхилення щодо заявленої теми, її цілісності. Композицію порушено. Слабко розкрито предмет, що вивчається. Відсутні узагальнення щодо якості опрацьованих інформаційних джерел та пропозиції щодо вивченої теми, їх значущості. Немає змістовної послідовності доповіді.
0 б.	Доповідь відсутня.

Підсумковим контролем на освітньому компоненті є усний **екзамен**, на його складання надається 40 балів. Екзамен містить 2 теоретичні питання (максимально по 10 балів за кожне), та 20 тестових завдань (по 1 балу за правильну відповідь) з усіх тем, які входять до програми освітнього компонента.

Критерії оцінювання підсумкового контролю:

Характеристика критеріїв оцінювання знань	Якісна шкала	Оцінювання теоретичного питання	За 40 бальною шкалою
Високий рівень Характеризується узагальненими, системними знаннями з предмета. Чітко та послідовно демонструє глибину розуміння вивченого матеріалу, вміння	відмінно	9-10	36-40

самостійно застосувати знання, аналізувати мовні явища, факти, виявляти і відстоювати особистісну позицію, узагальнювати та доходити висновків на основі конкретного матеріалу. При цьому виявляє точність у термінологічному окресленні понять і комунікативно виправдане користування засобами української мови. Творча, навчальна діяльність має дослідницький характер.			
Високий рівень Характеризується глибокими і міцними знаннями – з предмета, уміннями застосувати знання, творча, навчальна діяльність має частково дослідницький характер, позначена уміннями самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особистісну позицію.	добре	8	33-35
Достатній рівень Характеризується знаннями суттєвих ознак, понять, явищ, закономірностей, зв'язків між ними. Студент самостійно засвоює знання у стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, синтезом, узагальненням, порівнянням, абстрагуванням), уміє робити висновки, виправляти допущені помилки.	добре	6-7	30-32
Середній рівень Знання неповні, поверхневі. Студент відновлює основний навчальний матеріал, але недостатньо осмислено, не вміє самостійно аналізувати, робити висновки. Здатний вирішувати завдання за зразком. Володіє елементарними вміннями навчальної діяльності.	задовільно	5	27-29
Початковий рівень Відповідь студента при відтворенні навчального матеріалу елементарна, фрагментарна, обумовлюється початковим уявленням про предмет вивчення.	задовільно	3-4	24-26
Незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння застосувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач.	Не зараховано (з можливістю повторного складання)	2-3	21-23
Незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння орієнтуватись при виконанні практичних задач, незнання основних фундаментальних положень	Не зараховано (з обов'язковим повторним вивченням освітнього компонента)	0-1	1-20

Оцінювання результатів навчання в Університеті здійснюється відповідно до 100-бальної шкали:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

ПОРЯДОК ВИЗНАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ, ОТРИМАНИХ У НЕФОРМАЛЬНІЙ ОСВІТІ

Здобувачі вищої освіти мають право на визнання результатів навчання, отриманих в неформальній освіті. Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, регулюється Положенням про порядок визнання результатів навчання у процесі неформальної освіти в Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького <http://surl.li/lgwzd>

Викладач надає здобувачам актуальну інформацію про підвищення рівня професійної підготовки та можливе перезарахування результатів, отриманих у неформальній освіті. Такі рекомендації надаються здобувачам на сторінках освітніх компонентів на ЦОДТ, а також в telegram-групах.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови. Львів: Світ, 2003. 432 с.
2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник. К.: Видавничий центр “Академія”, 2004. 344 с.
3. Берегова Г.Д. Українська мова за професійним спрямуванням : Навчально-методичний посібник. Херсон : Олді-плюс, 2011. 340 с.
4. Волкотруб Г. Практична стилістика української мови: Навч. посібник. Тернопіль: Підручники і посібники, 2004. 256 с.
5. Гуць М.В., Олійник І. Г., Юшук І. П. Українська мова у діловому спілкуванні : Навчальний посібник. К. : БІНОВАТОР, 2005. 352 с.
6. Грищенко Т. Б. Українська мова та культура мовлення. Вінниця: Нова книга, 2003. 472 с.
7. Зубков М.Г. Сучасна українська ділова мова. Х. : Торсінг, 2003. 448 с.
8. Мацько Л. І., Мацько О. М. Риторика: Навч. посібник. К.: Вища школа, 2003. 311 с.
9. Сагач Г. М. Риторика: Навч. посібник. К.: Ін Юре, 2000. 568 с.

10. Сербенська О. А. Культура усного мовлення: Практикум: Навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 216 с.
11. Струганець Л. В. Культура мови. Словник термінів. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000. 88 с.
12. Українська мова (за професійним спрямуванням): Програма навчального курсу для нефілологічних факультетів вищих навчальних закладів України / Уклад. Л. Струганець, Е. Палихата, М. Пігур. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2005. 23 с.
13. Український правопис. К.: Наук. думка, 2021.
14. Шевчук С. В. Ділове мовлення. Модульний курс: Підручник. К.: Літера ЛТД, 2003. 448 с.
15. Яцимирська М. Г. Культура фахової мови журналіста: Навч. посібник. Львів: ПАІС, 2004. 332 с.

Додаткова

1. Бацевич Ф. Основи комунікативної девіатології. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2000. 236 с.
2. Ботвина Н. В. Міжнародні культурні традиції: мова та етика ділової комунікації: Навчальний посібник. К.: АртЕк, 2002. 205 с.
3. Вісник: Проблеми української термінології. Львів: Національний університет “Львівська політехніка”, 2004. № 503. 196 с.
4. Волощак М. Неправильно – правильно: Довідник з українського слововживання: За матеріалами засобів масової інформації. К.: Вид. центр “Просвіта”, 2000. 128 с.
5. Гарбар І. В., Петрович Л. І., Гарбар А. І. Довідник-практикум з українського ділового мовлення. Миколаїв: УДМТУ, 2001. Ч. 1. 115 с.
6. Гуць М. В., Олійник І. Г., Ющук І. П. Українська мова у професійному спілкуванні: Навчальний посібник. К.: Міжнародна агенція “BeeZone”, 2004. 336 с.
7. Дідук Г. Ділова та наукова мова. Ділові папери. Правопис у таблицях: Навч. посібник. Тернопіль: ТДПУ, 2002. 150 с.
8. Д’яков А. С., Кияк Т. Р., Куделько З. Б. Основи термінотворення: Семантичні та соціолінгвістичні аспекти. К.: Вид. дім “КМ Academia”, 2000. 218 с.
9. Довідник з культури мови / За ред. С. Я. Єрмоленко. К.: Вища шк., 2005. 400 с.
10. Караванський С. Пошук українського слова, або боротьба за національне “я”. К.: Видавничий центр “Академія”, 2001. 204 с.
11. Ковалевська Т. Ю. Комунікативні аспекти нейролінгвістичного програмування. Одеса: Астропринт, 2001. 344 с.
12. Кочан І. М. Динаміка і кодифікація термінів з міжнародними компонентами у сучасній українській мові. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2004. 519 с.
13. Культура мови на щодень / Н. Я. Дзюбишина-Мельник, Н. С. Дужик, С. Я. Єрмоленко та ін. К.: Довіра, 2000. 169 с.
14. Масенко Л. Мова і суспільство: Постколоніальний вимір. К.: Вид. дім “КМ Академія”, 2004. 163 с.
15. Мацюк З. Українська мова професійного спілкування : Навчальний посібник. К. : Каравела, 2006. 352 с.
16. Мацько Л. І., Мацько О. М., Сидоренко О. М. Українська мова: Навч. посібник. Донецьк: ТОВ ВКФ “БАО”, 2005. 480 с.
17. Мацько Л. І., Сидоренко О. М., Мацько О. М. Стилїстика української мови: Підручник. К.: Вища шк., 2003. 462 с.
18. Німчук В. В. Проблеми українського правопису ХХ – початку ХХІ ст. К., 2002. 113 с.

19. Палихата Е. Я. Методика навчання українського усного діалогічного мовлення учнів основної школи. Тернопіль: ТДПУ, 2002. 271 с.
20. Погрібний А. Державна мова як важіль українського державотворення // Мовознавство: Доповіді та повідомлення на IV Міжнародному конгресі україністів. К.: Пульсари, 2002. С. 142 – 149.
21. Пономарів О. Д. Стилїстика сучасної української мови. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000. 248 с.
22. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування. Львів: Вид-во “СПОЛОМ”, 2001. 223 с.
23. Савчин Т. О. Мова і ділове спілкування: норми, етикет, діловодство. Тернопіль: Вид-во ТДПУ, 2002. 264 с.
24. Сербенська О., Білоус М. Екологія українського слова: Практичний словничок-довідник. Львів: Компанія “Манускрипт”, 2003. 68 с.
25. Сербенська О. А., Волощак М. Й. Актуальне інтерв’ю з мовознавцем. К.: Вид. центр “Просвіта”, 2001. 204 с.
26. Ставицька Л. Блудний суржик: міф, мова, стиль // Мандрівець. 2002. № 1. С. 18 – 27.
27. Ставицька Л. Українсько-російська двомовність: соціопсихологічні та лексикографічні аспекти // Дивослово. 2001. № 11. С. 13 – 16.
28. Струганець Л. В. Динаміка лексичних норм української літературної мови ХХ століття. Тернопіль: Астон, 2002. 352 с.
29. Українська мова. Енциклопедія / Редкол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови), М. П. Зяблюк та ін. К.: Українська енциклопедія, 2000. 752 с.
30. Українська мова: Практикум: Навч. посібник / Пазяк О. М., Сербенська О. А., Фурдуй М. І., Шевченко Л. Ю. К.: Либідь, 2000. 384 с.
31. Федик О. Мова як духовний адекват світу (дійсності). Львів: Місіонер, 2000. 300 с.
32. Чмут Т. К., Чайка Г. Л. Етика ділового спілкування: Навч. посібник. – 3-тє вид., стер. К.: Вікар, 2003. 223 с.
33. Шевчук С. В. Українське ділове мовлення: Навч. посібник. К.: Літера ЛТД, 2002. 480 с.
34. Широков В. А., Манако В. В. Організація ресурсів національної словникової бази // Мовознавство. 2001. № 5. С. 3 – 13.
35. Ющук І. П. Мова наша українська. К.: Вид. центр “Просвіта”, 2001. 145 с.
36. Яворська Г. М. Прескриптивна лінгвістика як дискурс: Мова, культура, влада. К., 2000. 288 с.

Словники

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К.: Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2001. 1440 с.
2. Горпинич В. О. Словник географічних назв України: Топоніми та відтопонімічні прикметники: Близько 25 000 слів. К.: Довіра, 2001. 526 с.
3. Єрмоленко С. Я., Бибик С. П., Тодор О. Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / За ред. С. Я. Єрмоленко. К.: Либідь, 2001. 224 с.
4. Непийвода Н. Практичний російсько-український словник: найуживаніші слова і вислови. К.: Основа, 2000. 256 с.
5. Орфоепічний словник української мови: В 2 т. / За ред. М. М. Пешак. К.: Довіра, 2001.
6. Словник-довідник з культури української мови / Д. Гринчишин, А. Капелюшний, О. Сербенська, З. Терлак. К.: Знання, 2004. 367 с.

7. Словник іншомовних слів / Уклад. Л. О. Пустовіт та ін. К.: Довіра, 2000. 1018 с.
8. Словник синонімів української мови: У 2-х т. / А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, С. І. Головащук та ін. К.: Наук. думка, 1999 – 2000.
9. Словник української мови: В 11-ти т. / І. К. Білодід (гол. ред.) та ін. К.: Наук. думка, 1970 – 1980.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Нова Мова (<http://novamova.com.ua>)
2. Лінгур (<http://linguist.univ.kiev.ua>)
3. Електронна бібліотека Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського (<http://www.nbuv.gov.ua/eb>)
4. Лінгвістичний портал (<http://proling.com>)
5. Тезаурус української мови (<http://www.geocities.com/hommahchorny/hl.html>)
6. Українська мова (<http://www.ussr.to/ALL/tishkovets/movva>)
7. Тлумачний словник української мови (<http://vwww.unicorne.org/dictionnaireUkrainien>)